

Nezamestnanosť

Trh práce je miesto, kde sa stretáva dopyt zo strany potenciálnych zamestnancov a ponuka zo strany zamestnávateľov, tiež je to miesto, kde sa potenciálni zamestnanci a zamestnávatelia dohadujú na odmene za vykonanú prácu, ktorú nazývame mzda.

Nezamestnanosť je makroekonomický ukazovateľ, keď sa časť práceschopného obyvateľstva chce zamestnať, ale nemôže sa zamestnať.

Za nezamestnanú osobu sa považuje osoba, ktorá

- A) Nepoberá žiadny príjem za určité platené zamestnanie.
- B) Je schopná pracovať (má dobrý zdravotný stav, má produktívny vek).
- C) Aktívne hľadá prácu, ale nemôže si ju nájsť.

Druhy nezamestnanosti

A) Z hľadiska príčin nezamestnanosti sa delí nezamestnanosť na:

1. **Frikčnú (dočasnú) nezamestnanosť** je nezamestnanosť, keď určitá časť práceschopného obyvateľstva dočasne stratí zamestnanie kvôli novej životnej etape alebo skrátka ich nebavila práca, ktorú predtým robili.

Frikčná nezamestnanosť sa delí na:

- **Vyhľadávaci nezamestnanosť:** zamestnanec z vlastnej iniciatívy hľadá nejakú novú pre seba vhodnú prácu, to znamená, že zamestnanec nie je spokojný napr. s prácou účtovníka, tak si hľadá prácu učiteľa.
 - **Špekulačná nezamestnanosť:** zamestnanec uprednostní prácu na kratší pracovný úväzok pred prácou na plný úväzok.
 - **Opatrnosť nezamestnanosť:** zamestnanec odmietne prestup na inú pracovnú pozíciu, počká si na výhodnejšie väčšinou mzdové podmienky.
2. **Sezónnu nezamestnanosť** : najvýstižnejším príkladom sezónnej nezamestnanosti sú zamestnanci lyžiarskych stredísk. V zimnom období, keď je sneh, tak pracujú v lyžiarskych strediskách a v lete vzhľadom na to, že nie je sneh si musia hľadať nové zamestnanie a keď si nevedia nájsť toto nové zamestnanie, tak sú označovaní ako **sezónne nezamestnaní**.
 3. **Cyklická nezamestnanosť:** vzniká kvôli fázam ekonomického cyklu- recesia, dno, expanzia, vrchol.
 4. **Štruktúralna nezamestnanosť:** vzniká kvôli nerovnováhe medzi dopytom po práci (potenciálni zamestnanci) a ponukou po práci (zamestnávatelia).

Pri štruktúrálnej nezamestnanosti môžu vzniknúť 2 situácie

- **prebytok pracovných miest:** keď sú zamestnávatelia schopní vytvárať nové a nové pracovné miesta, ale je nedostatočný záujem po týchto pracovných miestach väčšinou zo strany absolventov strany stredných a vysokých škôl.
- **nedostatok pracovných miest:** keď je vysoký dopyt po pracovných miestach zo strany potenciálnych zamestnancov, ale ponuka čiže zamestnávatelia nevedia vytvárať nové a nové pracovné miesta.

Beveridgeova krivka nám udáva vzťah nezamestnaným ku voľným pracovným miestam.

5. **Technologická nezamestnanosť** znamená, že daná technika alebo technológia je kapitálovo náročná. Táto nezamestnanosť je aj nezamestnanosť z nedostačného rastu a má dlhodobý charakter.
6. **Chronická nezamestnanosť** je nezamestnanosť kedy síce časť ekonomicky aktívneho obyvateľstva nachvíľu preruší nezamestnanosť, ale za krátky čas sa stanú opäť nezamestnanými napr. kvôli neplneniu pracovnej disciplíny na pracovisku.

B) Z hľadiska času sa nezamestnanosť delí na:

1. **Krátkodobá nezamestnanosť:** maximálne od 3 do 6 mesiacov
2. **Strednodobá nezamestnanosť:** od 6 do 12 mesiacov
3. **Dlhodobá nezamestnanosť:** viac ako 12 mesiacov
4. **Veľmi dlhodobá nezamestnanosť:** viac ako 24 mesiacov

C) Z hľadiska javovej stránky nezamestnanosti sa deli na

1. **Skrytú nezamestnanosť:** táto časť obyvateľstva je nezamestnaná, ale nie je uvedená v štatistikách nezamestnaných obyvateľov.
2. **Neúplná nezamestnanosť:** osoby, ktoré museli akceptovať prácu na kratší pracovný čas. Tam patria napr. matky na materskej a rodičovej dovolenky alebo osoby so zdravotným postihnutím.
3. **Klamlivá nezamestnanosť:** osoby, ktoré sú zaevidované na úrade práce sociálnych vecí a rodiny, ale pracujú tzv. v skrytej, šedej ekonomike. Tento typ nezamestnanosti je opakom skrytej nezamestnanosti.

Meranie nezamestnanosti:

Meranie nezamestnanosti sa môže vykonávať 2 spôsobmi

- A) Evidenciou na úrade práce sociálnych vecí a rodiny, je to tzv. registrovaná nezamestnanosť
- B) Formou určitých prieskumov, kde zisťujú situáciu v domácnostiach

Údaje z týchto 2 metód merania nezamestnanosti sa spravidla líšia.

Výpočet nezamestnanosti: Nezamestnanosť = počet nezamestnaných / aktívne ekonomické obyvateľstvo * 100.

Frekvencia nezamestnanosti nám udáva koľkokrát sa pracovník stane nezamestnaným za určité obdobie.

Prírodná miera nezamestnanosti je situácia, keď trh práce a trh výrobkov sú v rovnováhe, táto nezamestnanosť nie je škodlivá národnému hospodárstvu.

Prírodná miera nezamestnanosti nastáva, keď sa čerství absolventi stredných a vysokých škôl nahlásia na úrad práce sociálnych vecí a rodiny ako nezamestnaní.

Nezamestnanosť produktívnych osôb môžeme rozdeliť na podskupiny nezamestnanosti.

Medzi podskupiny nezamestnanosti patria

- A) **Nezamestnanosť mladých ľudí do 25 rokov**
- B) **Nezamestnanosť starších ľudí**
- C) **Nezamestnanosť podľa vzdelania:** to znamená ako sa mení % nezamestnanosti pri obyvateľstve so základným, stredoškolským a vysokoškolským vzdelaním 1. a 2. prípadne 3. stupňa
- D) **Nezamestnanosť ľudí, ktorí stratili zdravotnú spôsobilosť na danú prácu, ale nie sú zdravotne postihnutí**
- E) **Nezamestnanosť zdravotne postihnutých ľudí**
- F) **Nezamestnanosť osamelých občanov starajúcich sa o dieťa mladšie ako 10 rokov**

Strata zamestnania má za následok tieto 2 dôsledky nezamestnanosti

- A) **Sociálno- ekonomické dôsledky:** táto časť obyvateľstva sa spolieha na dávky v nezamestnanosti alebo v hmotnej núdzi.
- B) **Sociálno- psychologické dôsledky:** táto časť obyvateľstva je postihnutá sociálnou izoláciou, stratou seba hodnotenia, rozklad osobných štruktúr a niekedy rozklad rodiny, marginalizácia na trhu práce, to znamená určitá diskriminácia z hľadiska veku, zdravotného stavu, dilema či dávky alebo plat.

Hysteréza je jav, keď nezamestnaní si zvyknú, že sú nezamestnaní.

Neštátne služby zamestnávania

- A) **Agentúry dočasného zamestnania:** fungujú na princípe dočasného zamestnania potenciálneho zamestnanca s cieľom, aby ho presunuli ku budúcemu zamestnávateľovi po uplynutí určitej doby.
- B) **Agentúry podporovaného zamestnania:** sú fyzické alebo právnické osoby, ktoré poskytujú služby zdravotne postihnutým občanom, dlhodobo nezamestnaným alebo priamo zamestnávateľom.
- C) **Sociálne podniky:** cieľom sociálnych podnikov je zapájanie znevýhodnených občanov do pracovného procesu. Určitou formou sociálnych podnikov sú chránené dielne.

Dávka v nezamestnanosti

Podmienkou poberania dávky v nezamestnanosti je, že občan posledné 3 roky pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie bol najmenej 2 roky poistený v nezamestnanosti.

Dávka v nezamestnanosti počíta z 50 % z vymeriavacieho základu.

Oznamovacia povinnosť na sociálnu poisťovňu je 8 dní.

Nárok na dávku v nezamestnanosti zaniká

- A) Vyradením z evidencie uchádzačov o zamestnanie.
- B) Priznaním starobného, predčasne starobného dôchodku a invalidného dôchodku. Pri invalidnom dôchodku je to s poklesom činnosti na zárobkovú činnosť o 70 %.
- C) Smrťou fyzickej osoby, ktorá túto dávku poberala.